

Herman van Bronckhorst-Batenburg, overleden en begraven op 12-02-1520

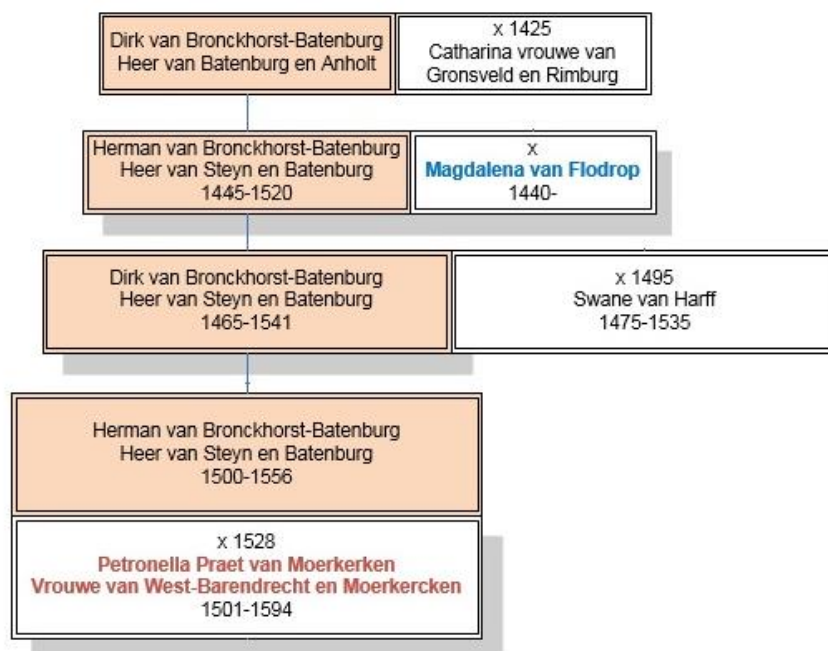
Een grafsteen in een kerk: je ziet 'm, je loopt erover heen en verder schenk je er meestal geen aandacht aan. Maar nu wel. Het gaat nu om de grafsteen van Herman van Bronckhorst-Batenburg, dat in het middenpad van de Sint Martinuskerk van Stein ligt.

Het toeval wil dat het op 12 februari 2020 exact 500 jaar geleden is, dat Herman van Bronckhorst-Batenburg is overleden en begraven in de grafkelder van de Sint Martinuskerk. Zes opeenvolgende generaties van het geslacht Van Bronckhorst-Batenburg zijn heren van Stein geweest. In 1624 gaat de heerlijkheid Stein via de erfdochter Anna Maria Sidonia van Bronckhorst-Batenburg door haar huwelijk over op het geslacht Merode.

Herman van Bronckhorst, heer van Batenburg en Steyn, is geboren circa 1445 te Batenburg. Hij is de jongste zoon van de zeer vermogende Dirk van Bronckhorst-Batenburg, heer van Batenburg en Anholt, en Catharina van Gronsveld, erfdochter van Gronsveld en Rimborg.

Herman trouwt met Magdalena van Flodrop, dochter van Godfried (Godart) van Flodrop, heer van Leuth en Dalenbroich, en Catharina van Winandsrath. Uit dit huwelijk wordt één zoon geboren: Dirk II van Bronckhorst-Batenburg (Anholt), die rond het jaar 1500 met Swana van Harff trouwt.

Van Herman van Bronckhorst-Batenburg is niet heel veel bekend. De belangrijkste gebeurtenis is het feit dat hij in 1464 de heerlijkheid Stein koopt van de erven Van Loon - van Heinsberg. Erfdochter gravin Maria van Loon - van Heinsberg, vrouwe van Diest, Zichem en Steyn, was getrouwd met de graaf Jan IV van Nassau-Dillenburg, heer van Breda. Samen besluiten zij om de heerlijkheid te verkopen aan deze Gelderse edelman. Na de koop wordt Herman op 9 maart 1464 met Stein beleend.

Herman blijft met zijn gezin in Stein wonen. Onder zijn heerschappij is het 13^e-eeuwse kasteel uitgebreid. In noordelijke richting is het kasteel voorzien van een barbacane, bestaande uit een poorttoren, die aan beide zijden geflankeerd wordt door twee symmetrische torens. De torenpartij van deze lager gelegen versterkte buitenpost is met muren verbonden met het oorspronkelijke kasteel. Aan de oostzijde van het burchtplein is een woonvertrek opgetrokken. Met name in de 16^e- en begin 17^e-eeuw zorgen de volgende generaties voor de verdere versterking en uitbreiding van het kasteel.

Links het 13^e-eeuwse kasteel. In het midden het 15^e-eeuwse kasteel, dat in de 16^e- en begin 17^e-eeuw verder wordt uitgebreid. De in 1605 zwaar beschadigde rode flankeringstoren wordt opnieuw iets westelijker opgetrokken en is iets groter van formaat.

In 1470 verpand Gijsbert van Bronckhorst-Batenburg de heerlijkheid Batenburg met de kerspelen Horssen en Leur met alle bijbehorende rechten voor 8000 Rijnsche guldens aan zijn jongere broer Herman, de heer van Stein. Gijsbert was beduidend minder fortuinlijk dan zijn vader en had veel geld geleend. Herman wordt op deze wijze “uitwonend heer van Batenburg”.

In ditzelfde jaar trouwt Catharina van Bronckhorst-Batenburg met Johan van Alphen, heer van Honnepel. In de huwelijksvoorwaarden wordt gesteld dat haar vijf broers gezamenlijk een huwelijksgift van 5000 Philippus schilden zullen inbrengen, waarvan Herman er 1100 zal geven.

In 1474 is de heer van Stein Herman van Bronckhorst-Batenburg benoemd tot gouverneur in de Kwartierhoofdstad Nijmegen. Hij is tevens stadhouder in het land van Born.

In 1479 wordt na voordracht van Herman van Bronckhorst-Batenburg Martinus Antonius van Pietersheim tot rector van het Joannes Baptist altaar benoemd door de bisschop van Luik.

Herman van Bronckhorst-Batenburg heeft volop deelgenomen aan de Luikse onlusten. In 1489 sluit hij een overeenkomst met Maastricht om vanuit zijn kasteel de vijanden aan te vallen en de belangrijkste handelswegen te beschermen en beveiligen. Als Maastricht in 1492 vrede sluit, blijft er op kasteel Stein een garnizoen gelegerd.

Op 12 februari 1520 overlijdt Herman en hij wordt begraven in de grafkelder van de Sint Martinuskerk in Stein. De oorspronkelijke grafsteen is na de restauratie van de kerk in 1889 buiten de kerk geplaatst en door de missionarissen MSC in 1937 overgebracht naar de kasteelruïne, waar het in de westelijke mergelmuur is ingemetseld.

In de Maasgouw van 30 augustus 1884 wordt beschreven dat de grafkelder op 5 juni 1884 is geopend en onderzocht. De kelder blijkt 1,35 mtr hoog, 1,30 mtr breed en 2,50 mtr lang te zijn. De kelder was van roodgebakken steen gebouwd en leek niet ouder te zijn dan ca. 150 jaar. Vastgesteld werd dat de grafkelder herbouwd is in 1747, na het overlijden van de baron en heer van Stein, Maurits Willem de Kinsky.

In de grafkelder bleken ook nog stoffelijke resten aanwezig te zijn van de vroegere heer van Stein, Herman van Bronckhorst-Batenburg.

De grafkelder is bedekt geweest met de grafsteen van Herman van Bronckhorst-Batenburg. Het is voorzien van het familiewapen, bestaande uit een gedeeld schild met de wapens van Bronckhorst (de gekroonde, genagelde en getongde leeuw) en Batenburg (het Sint Andreaskruis vergezeld van vier omgekeerde droogscheerderscharen). Het schild is gedekt met een halfaanziende traliehelm, een baronnenkroon van drie bladeren en twee parels, rijkversierde dekkleden en als helmteken twee rechtopstaande genagelde berenklauwen, ieder een bol vasthoudend. Rondom de rand van de steen is te lezen:

Hyr ligt begraven der edele ende waelgeboren Herman van Bronckhorst ende Batenborch, Her van Steyn, starff Ao MCCCCC ende XX, den XII dach in Februario.

Na de laatste restauratie van de Sint Martinuskerk in 2006 heeft men de oorspronkelijke grafsteen weer willen terugplaatsen, maar dat bleek niet mogelijk. Daarom is besloten een replica van de bestaande grafsteen te laten maken. Deze is geplaatst in de vloer van het middenschip, voor het priesterkoor.

Stichting Erfgoed Stein heeft ter gelegenheid van deze 500^e sterfdag van Herman van Bronckhorst-Batenburg een bloemstuk laten plaatsen op het graf.

Jos Drubers

Bronnen:

- Kerkbestuur Sint Martinus: *De St.-Martinuskerk Stein, in historie gekoesterd*, 2007
- Jos Drubers: *De geschiedenis van kasteel Stein en zijn bewoners*, 2011
- H. van Heiningen: *Batenburg, eeuwenlang twistappel*, 1987
- De Maasgouw: *De grafkelder van de voormalige dorpsheeren in de kerk te Steyn*, 1884
- M.J. Wolters, *Notice historique sur les Anciens Seigneurs de Steyn et de Pietersheim*, 1854
- Drs. Don Rackham: *De ruïne van kasteel Stein, een cultuur- en bouwhistorisch onderzoek*, 2019,
- Archief pater Munsters
- Stadherstel Limburg, bouwhistorische duidingskaart
- www.hetgeldersarchief.nl

N.B.: Het geslacht Bronckhorst-Batenburg betreft in oorsprong twee geslachten: Bronckhorst en Batenburg, twee heerlijkheden in het vroegere Gelre. Het wapenschild toont een leeuw (Bronckhorst) en een Andreaskruis met vier omgekeerde droogscheerderscharen (Batenburg). Ten opzichte van het oorspronkelijke wapen Bronckhorst wordt in het alliantiewapen Bronckhorst-Batenburg de leeuw veelal omgewend afgebeeld, zoals ook in de grafsteen en in de munten midden 16^e eeuw.

DE MAASGOUW,

Orgaan voor Limburgsche Geschiedenis, Taal- en Letterkunde.

Prijs per Jaargang:

Voor Nederland. . . . 2 gulden.

België. . . . 5 franken.

Advertentiën: 10 cents per regel.

Dit blad verschijnt om de 14 dagen, onder bescherming van het Provinciaal Genootschap voor geschiedenis en oudheidkunde in Limburg.

Denadruk van artikels, buiten toestemming der schrijvers, is verboden.

Brieven en mededeelingen te bestellen bij den uitgever LEITERNYPELS, te MAASTRICHT.

Abonnementen worden ontvangen bij den uitgever, alsmede bij alle postkantoren en boekhandelaren.

Archeologische Wandelingen door Limburg.

De Grafkelder der voormalige dorpsheeren in de kerk te Steyn.

ij stapten te Beek uit den trein en sloegen ter linkerhand den breeden landweg in. Deze weg is de Oude Triechter baan leidende van Maastricht over Limmel, Beek, Graatheide, Opbiecht, Echt en Herten naar Roermond; hij lag voor vijf en twintig jaren nog ongebruikt en groen en breed, tusschen de akkers. De kunstweg van Maastricht naar Roermond in 1838 en vroeger aangelegd d de oude baan, buiten praktijk gesteld; voor eenige jaren echter werd zij op kosten der provincie hersteld en is nu een net onderhouden en zuiver bekieselde weg.

Onze richting is op Steyn; van af het punt waar wij den trein verlieten, zijn wij de *Graatheide* binnengetreeden, voor duizend jaren een uitgestrekt woud van ongeveer 7000 bunders, dat in het jaar onzes Heeren 900 door Swentebold, Koning van Lotharingen, aan de bewoners van veertien dorpen ten gebruike werd afgestaan. In de vorige eeuw was het nog eene gemeene weide, een *compascuum* en eene houtgemeente der geprivilegieerde bewoners. Maar de Franschen, die groote vernielers van duurzame toestanden, hebben ook hier hunnen nivelleerenden invloed uitgeoefend. De gronden werden privaatrechterlijk verord onder de bevolking verdeeld en in den handel gebracht. Sedert is de geheele fysionomie der *Graatheide* veranderd. Daar waar vroeger slaghout tierde, vee graasde of kommerlijk heidekruid wies, wordt nu met veel moeite en opoffering middelmatig graan geteeld.

Het was dan ook midden door de velden dat wij, na een uur wandelens, te Steyn op eenen schoonen zonnigen midag aankwamen. Dit dorp was onder het oude regime eene vrije rijksheerlijkheid, die den Duitschen Keizer als opperhoofd erkende, en te Wetslar de proceduren zijner schepenbank liet reformeeren. Het kasteel met den ouden toren, die te Valkenburg leenroerig was, ligt in de laagte, in eene lommerijke warande bij den oever van de Maas, en is in bezit van al de liefelijkheden van een aangenaam buiten. De kerk ligt hooger, te midden der huizen van het dorp; zij was toen wij er waren ten deele afgebroken, want men is bezig ze te hertimmeren. Daar zij het voorname doel onzer wandeling is, richten we onze schreden daarheen.

Deze kerk is een oud gebouw, hetwelk in verscheidene tijdperken groote veranderingen heeft ondergaan. Eene dere constructie van houwsteen en veldkeijen schijnt den Gothieken bouw, waarvan nog een gedeelte aanwezig is, te zijn voorafgegaan. De elementen waaruit dit gebouw werd opgetrokken vindt men nog in de fondamente; uit enkele profielen, die aan het licht kwamen,

kan men afleiden dat deze eerste kerk tot den romaanschen stijl behoorde.

De toren der gothieke kerk, die aan het romaansch gebouw is opgevolgd, is blijven bestaan; hij dagteekent uit het begin der XVe eeuw. Het schip der kerk werd in 1848 van twee zijbeuken voorzien; het oude gothieke koor werd om de kerk te verlengen in dit jaar 1884 afgebroken; het was gelijk de toren gebouwd uit mergelsteen en bezat fraaije gothieke vormen. Het dagteekende uit den tijd, waarop de toren werd gebouwd, dat wil zeggen uit den tijd dat de Heeren van Heinsberg en Nassau heer van Steyn waren. In het hoogaltaar bevond zich het wapen der grafelijke familie van Merode tot Pietershem, die de heerlijkheid Steyn gedurende een gedeelte der 17de en 18de eeuwen bezeten heeft.

In het midden van dit koor bevindt zich een grafkelder die den 5 Juni jongstleden werd geopend en onderzocht. Wij waren bij dat onderzoek tegenwoordig en teekenden bij die gelegenheid het volgende aan. De groeve is uit gebakken steenen gebouwd, had een gewelfsel, vormende het segment van een cirkel en scheen mij niet ouder toe dan anderhalve eeuw; deze kelder was hoog 1.35, breed 1.30 en lang 2.50 M. Daarbinnen vonden wij eene kist van eikenhout, lang 1.88 voorzien van koperen vergulde handvatsels en andere zerk sieraden. Deze kist had zich oorspronkelijk op eene houten baar bevonden, die na verloop van tijd vermold, tegelijk met de doodkist op den grond was gestort en het lijk in de kist had doen ineenzakken.

Dit lijk was nog niet geheel verteerd, het scheen lang te wezen 1.72. De hoofdschedel was voorzien van grijs, kort haar en van enkele tanden aan den boven- en den onderkaak. De doodsmantel was vergaan, maar de zwarte zijden strikken waarmede hij was toegesnoerd en de zijden linten die dien mantel omzoomd hadden, waren nog gaaf en onverteerd.

Buiten deze doodkist waren geene andere grafkisten in dezen kelder aanwezig; wel ontdekten wij er enkele beenderen van vroegere begravingen afkomstig, die aldaar met opzet schenen gedeponneerd te zijn. Nadat wij hadden geconstateerd, dat er geene opschriften op de kist of in den kelder aanwezig waren, werd de opening van den kelder weder dicht gemetseld en met eenen Namen-schen steen gesloten.

Uit het onderzoek dezer begraafplaats resulteerde ten eerste: dat men hier voor anderhalve eeuw een nieuwen grafkelder had aangelegd en dat toen misschien eene oude begraafplaats, waarvan men den inhoud in de nieuwe geborgen heeft, werd weggebroken. Ten tweede mag men uit de omstandigheid, dat het lijk in de kist kort, grijs haar droeg, en zware schenkels vertoonde, afleiden,

dat men hier te doen heeft met het stoffelijk overschot van een mannelijk individu, van gevorderden leeftijd.

Al deze kenteekenen worden bevestigd en aangevuld door de volgende bijzonderheid, die opgeteekend staat in een oud sterfregister der kerk, aangelegd door Willem Strijkers in 1757 als pastoor van Steijn overleden en ons bereidwillig medegedeeld door den tegenwoordigen pastoor den Wel Eerw. Heer P. Corten. Deze aantekening luidt «Anno Domini 1747 die sexto februarii obiit in Domino »Wilhelmus Mauritius, illustris ac nobilis dominus, dominus baro de Kinsky, hujus domini dominus temporalis, »homo omnibus affabilis, qui rite et tempestive administratus est omnibus sanctae ecclesiae sacramentis, hic in »ecclesiae choro in nova constructa cavea splendide, secundum suum statum nobilem, sepultus est. Deus dei ipsi »requiem sempiternam."

Wij kunnen met zekerheid aannemen, dat wij hier te doen hebben met den grafkelder en het overschot van Willem Maurits baron van Kinsky, gebiedenden heer van de rijksbaronie Steijn, die den 6 februari 1747 aldaar overleden is.

Wie was deze man?

Maurits Willem baron van Kinsky stamde uit een oud Boheemsch geslacht dat zich in Silesiën gevestigd had. Zijn vader Burchard Willem van Kinsky was heer van Schweinitz, Teitau en Conradswalden en huwde met Katharina Ignatia van Luxemburg ervrouw te Hollogne-aux-Pierres, die hem haar aandeel in de heerlijkheid Steijn (dat van hare overgrootmoeder Elisabeth Maria van Bronckhorst afkomstig was), ten huwelijk bracht.

Willem Maurits bewoonde het kasteel van Steijn en gold bij zijne onderdanen als een goedaardig en welwillend man, met groot en klein vriendelijk verkeerende. Hij was vader van Maurits en Gerard Willem van Kinsky, twee zonen die een zeer uiteenlopend karakter bezaten. Zijn oudste zoon Maurits was zoo ontaard dat hem zijn vader, gelijk eenen anderen Esau, het eerstgeboorterecht moest ontnemen. Ziehier hoe de vader, zes weken voor zijn dood, klaagt in zijn testament, opgesteld den 23 Dec. 1746: »Onze Maurits — zegt hij — is zoo goddeloos geweest van den 15 November 1740 zijnen eigen vader, des avonds bij volle kermistafel, nae veele afgesmakte reden, op den degen te eischen en buijten den eetzaal te trekken, terwijl hij alle insolentiën beging met vloeken, blasphemiën en verwenschingen. Hij is tegen zijn vader zoo rebellig en wederspanning geweest, dat hij diens raad nooit heeft willen volgen, zich ook niet gedragende gelijk een cavalier van zijn stand dat schuldig is. Tegen den wil zijns vaders is hij rondzwervende en vageerende met eene jodin, met welke hij in concubinaat leeft. Ja men zegt zelfs dat hij persoonlijk Jood geworden is."

Om zulke zwaarwichtige redenen ontferde de vader zijnen ontaarden, oudsten zoon en schonk zijn quotatief aandeel in de Heerlijkheid Steyn aan zijnen tweeden zoon Gerard Willem baron van Kinsky, luitenant in dienst van den Koning van Pruisen. Deze was een brave, oppassende jongeling, die gaarne naar de lessen van zijn vader luisterde.

Dit zijn de weinige, maar belangrijke bijzonderheden, die wij over het leven en het afsterven van den persoon wiens lijk in den Steynschen grafkelder rust, hebben gevonden.

Over de herkomst der gebeenten die buiten de kist in

den kelder verspreid lagen, kunnen wij enkel gissingen maar geene stellige uitkomst geven. Het boven besproken testament van baron Willem Maurits van Kinsky verklaart onder anderen dat: "de testateur zijne sepulture kiest in »de parochiale kerk van Steyn, op het choor, alwaar de »landsheeren altijd begraven werden." Deze verspreide beenderen zijn dus waarschijnlijk de overblijfsels van oudere dorpsheeren, die naar den nieuwen grafkelder werden overgebracht. Zulk gevoelen heeft te meer grond, omdat voor de verbouwing der kerk in 1749 een sierlijke zerksteen der Heeren van Steyn, uit het geslacht der Bronckhorsten tot Batenburg, dezen kelder dekte. Deze steen is versierd met het gecombineerd wapen van Bronckhorst en Batenburg, zijnde: "parti de gueules au lion d'argent armé, »l'ampassé et couronné d'or, la queue fourchue et nouée en »double sautoir (Bronckhorst) et de gueules au sautoir d'or »cantonné de quatre forces du même, les pointes en bas. (Batenburg). Dit schild is gedekt door eenen middeleeuwschen ridderhelm met rijke lambrequins. Rond om den rand van den steen leest men in gothieke letters het volgend inschrift:

* HYR LICHT BEGRAVEN DER EDELE ENDE WAELEGEBOREN HERMAN VAN BRONCKHORST VAN BATENBORCH, HEER VAN STEYN, STARFF A° M. CCCCG. ENDE XX DEN XII DAG IN FEBRUARIO.

Het is dus wel mogelijk dat het verspreide gebeente in den grafkelder, tot het lijk van hem behoort, wiens naam op den steen vermeld wordt, namelijk van Herman van Bronckhorst. Deze had het Kasteel en de Heerlijkheid Steyn in 1464 van Jan graaf van Nassau en Vianden, heer van Steyn gekocht en was bijgevolg de eerste eigenaar van Steyn uit zijn geslacht. Hij was zoon van Dirk van Bronckhorst en Katharina van Gronseld, ervrouw tot Gronseld, Rimburch en Oost bij Eysden; zijne vrouw was Magdalena van Vloderp. Onder zijne afstammelingen treffen wij in de derde generatie, de vier gebroeders van Bronckhorst tot Steyn aan, die in den opstand van Nederland tegen Spanje eene gewichtige rol speelden en op eene rampzalige wijze aan hun einde kwamen.

De bovengemelde zerksteen, die zich sedert 1849 voor het altaar van O. L. Vrouw bevond, is nu, op hooger verzoek, door de kerkvoogden in den muur van het nieuwe gedeelte der kerk, in de onmiddellijke nabijheid van den grafkelder der dorpsheeren, geplaatst.

Fest van den vrede met Engeland den 16 Brumaire
an 10 te Maastricht gevierd.

(Medegedeeld door A. Flament.)

(Vervolg en slot.)

Citoyens, quand BONAPARTE revint de l'Italie, après s'être immortalisé par ses premiers triomphes, le Président du Directoire exécutif (1) lui adressa, dans un discours, ces paroles remarquables: « La nature avare de ses prodiges, » ne donne que de loin en loin des grands hommes à la » terre; mais elle dut être jalouse de marquer l'aurore de » la liberté par un de ces phénomènes, et la sublime » révolution du peuple français, nouvelle dans l'histoire

(1) De bekende Barras.